

KUSTBON

TIDNING FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

Sjunde årg. N° 10	Prenumerationspris: Helt år Emk. 200:- 1/2 " " 100:- I Sverige: Helt år . . Kr. 4:- 1/2 " " 2:- I Finland: Helt år Fmk. 30:- 1/2 " " 15:-	Utkommer alla onsdagar Utgivare: Svenska Folkförbundet Redaktör: N. Blees Riddaregat. 9, Reval.	Annonspris: 2 mark per mm. I Sverige: 5 öre per mm. I Finland: 30 penni per mm. För annons, som införes 10 eller flere ggr räknas 20% rabatt.	11 mars 1924
---	--	---	--	-----------------------------------

Vårt svenska gymnasium.

I Kustbon Nr. 8 föreslår "En lärare", att frågan om svenska gymnasiet nu borde upptas till behandling och att läroverket borde förläggas till Ormsö.

Ja, det är en fråga, som nog behöver diskuteras. Tanken är icke heller ny och t. o. m. Viks skolstyrelse har ju för länge sedan räknat med denna möjlighet. Lagenligt har vi även rätt till ett av staten underhållet högre svenskt läroverk. Men hur planen skall förverkligas, det är just knuten.

Att vi svenskar likaväl som Estlands övriga folk, behöva en högre läroanstalt, är ju självklart. Skall vi ej bli ohjälpligt efter i den allmänna rusningen efter högre bildning och skall vi därunder bevara vår svenskhet, så kan vi ej klara oss med mindre. Som det nu är ställt, så är utvägen till den högre bildningen faktiskt avklippt. Dessa enstaka bildningssökande svenskar, som något tillfredsställa sina kunskapsbegär av grannars "kunskapens träd", få nog plikta härför med sitt liv — sin svenskhet.

"Du är för liten, stackars liten, att tänka på eget svenskt läro-

verk," säga utomstående nästan med skadeglädje och själva kunna vi ej heller frigöra oss från denna beklämmande känsla. Skall vi kunna uppdriva så många elever, som behövas för en dylik inrättning? Och detta isynnerhet nu, då Svenska Estland är i besittning av endast två 6-klassiga folkskolor, Reval och Hullo på Ormsö. Ja, var skola vi ta elever ifrån? Skall staten och kretsen Vik vara villiga inrätta åt oss 5—6 klassers folkskola i, låt oss säga, Hapsal? Jag betvivlar den möjligheten. Våra egna kommuner, de har icke endast rättighet utan är t. o. m. förpliktade öppna 5—6 klasser, men man stirrar sig blind på de härmed förenade omkostnaderna. Alla veta, efter vilka om och men, sju svårigheter och minst lika många sorger, dessa klasser på Ormsö kunde förverkligas. Nej, våra svenskar i gemen förstå ännu ej vetandets värde, vänta nog, tills esterna med piskan i hand tvinga oss taga detta steg, men lär det ej bli stort före det ödesdigra 1930.

Ja, det var om elever, men varifrån taga lärare?? Här i landet kunna dylika knappast upp-

drivas. Och utifrån! Den drömmen få vi nog låta fara. Verkligheten talar ett annat språk. Våra löneförhållanden kunna ej fylla de krav, utlandssvenska lärda ha på livet. Och det växer ej på varje gren folk, som har lust och råd uppoffra sig för en nypa "svenskar" någonstans i det halvciviliserade Österled! Och skola esterna dessutom vara hägade anställa den stab av olika lärarekrafter, en dylik skola med nödvändighet kräver? Jag betvivlar denna goda vilja.

Nu till det vackra förslaget om skolans förläggande till de "härliga furuskogarna" på Ormsö. Ja, tanken är vacker, mycket vacker t. o. m. Men genomförbarheten. Jag vågar påstå den vara en vacker såpubbla. Enligt mitt ringa färlenande vore enda möjligheten till att få vårt svenska gymnasium ned till "terra firma" = fast mark, den, att skolan förlades till stad, och då till "Aibolands" huvudstad förstås, Hapsal. Ty Reval, som nog är i besittning av många av de förutsättningar, utan vilka en dylik skola är otänkbar, ligger för avlägset för att bli landsbyggdskola. Nej, Hapsal blir ända utvägen. Där kunde

vi få begagna andra skolers lokaler, där kunde en del ämneslärare uppbringas, vilka kunde undervisa i svenska skolan. Ja, i värsta fall kunde vi få nöja oss med 2—3 fastanställda lärare, de övriga skulle rekryteras av tillfälliga timplärare. Även övriga skolers undervisningsredskap kunde få användas — åtminstone till att börja med. Naturligtvis kunde Reval i dessa avseenden erbjuda vida mer, men detta läroverk skall väl ej startas endast för Reval och möjligen Nargö-Rågöarna, ty detta bleve det, ifall den förlades hit. I värsta fall kunde denna möjlighet tänkas som ett provisorium de första 5—6 åren. Men sedan ovillkorligen så nära svenskhetscentrat Nuckö-Ormsö som möjligt. Icke heller ur rent kommunikationshänseende kan vårt eventuella gymnasium förläggas till Ormsös vackra furuskogar. Redan för Nucköborna bleve Ormsö dubbelt så svåråtkomligt som Hapsal, för att nu icke tala om Harriens svenskar. Och var skulle eleverna placeras? En skola med internat bleve för kostsam, ja, omöjlig för oss att underhålla. Och inackorderingar i bondgårdar är ej att tänka på och icke heller att rekommendera.

Nej, denna vackra tanke tål ingen beröring med verkligheten, såvida icke skolan rent av skulle bliva en Ormsö angelägenhet, och det kan väl ej vara „En lärares“ mening.

Men tanken tål diskuteras. Kanske något påtagligt kan fås fram till slut. Ty ju förr vi börja tänka oss i saken, dessto bättre.

Joel Nyman.

Är en utvandring för estlands-svenskarna av nöden påkallad?

På ett av S. O. V:s möten har man velat få fram den tanken, att på grund av överbefolkning hälften av våra svenska ungdomar, gossar och flickor, borde utvandra från landet till ett annat

land, t. ex. till U. S. A. Är en sådan utvandring verkligen oundviklig och vilka skulle följderna bliva? Alla Kustbon's läsare känna redan till sådana utvandringar. Svenskarnas antal var ju betydligt större, då Dagö, Riddal, Kors m. m. orter voro bebodda av svenskar. Massutvandringarna ha varit den största orsaken till svenskanas utdöende på t. ex. Dagö, där gubben Byså är den enda svenskättlingen av den en gång så talrika dagösvenska bondestammen. Folkräkningen 1922 visar tydligt att svenskarnas antal är i stark avtagande. Under de senaste tio åren har svenskbefolkningens siffra minskats med 10—12%. En framstående medlem av S. O. V. skall hava påstått, att svenska befolkningen här skall vara utslöknad om 50 år, d. v. s. 1974. Samma tanke framkastar även hr J. Pöhl i sitt brev om Rågöarna. Med bestämdhet kunna vi säga, att våra kuster ej bli överbefolkade med svenskar och att av denna orsak en utvandring ej vore av nöden.

Vidare kunna vi konstatera, att svenskarna uraktlåtligt använda sig av en hel del andra näringsgrenar här hemma i E., som skulle kunna giva samma utkomst, som de magra grus- och sandåkrarna giva vid en synnerligen primitiv bearbetning. Ofta styckas ännu gårdarna mellan arvatagarna i ett större eller mindre antal lotter, som ånyo styckas vid nästa led, görande alla, som på dessa uppkomna små delarna skola få sin utkomst, till svältingar. Bra är, att detta handlinssätt ännu är i sin linda.

Vid noggrann granskning finna vi alla yrken häri bygderna, såsom snickare, skomakare, handelsmän, skraddare, smeder, m. fl. vara besatta av icke svenskar, med några undantag förstas.

Skola våra män verkligen behöva utvandra mot ovissa öden lämnande sina platser åt andra? Skulle inte en del svenskar kunna

få sin utkomst i E. städer på industriens, handelns och sjöfartens område? Därigenom skulle vårt språk och inflytande bliva starkare. Kapten Dampf klagat över, att våra präktiga pojkar nöja sig med små förmåner, då de skulle ha kunnat taga kaptensexamen och sedan stiga på vilket fartyg som helst. Huru mycket värdefull kraft skulle icke på detta sätt bliva oss besparad mot en event. emigration. De enstaka hemkomna emigranter — dollarkungar eller icke — äro till tänkesätt kosmopolitiker och någon medkänsla för våra strider och lidanden kan man ej finna hos dem. Förlåt mig, om förhållandet härvidlag skulle vara ett annat!

Nej, svenska män och kvinnor, vikingaättlingar, vi behövas nog alla för att upphjälpa vårt folk ur dess andliga och ekonomiska elände, ty annars kan spådomen om året 1974 verkligen ej slå fel.

—n. —n.

Från Ormsö.

Äntligen har det nya kommunalrådet haft sitt första sammanträde samt utsett styrelse. Till ordförande valdes Anders Liljebäck från Hullo Marks samt till v. ordföranden Johan Gren, Saxby, och Anders Vidgren, Borrby. Även andra kommittéer tillsattes.

Som bekant skall det länge omstridda Magnushof härstädes nu underkastas en ny fördelning. Till svar å lärarnes i kommunen anhållan om att även alla skolor måtte förses med lite' potatisjord och hövall har chefen för Viks statsjord (Lääne Maakonna Riigimaade Ülem) meddelat, att en av gårdarna från godsets medelpunkt („mõisa süda“) kommer att överlätas åt „Ormsö skola“, dock endast halva arealen, dessutom hela stora trädgården samt parken. Det är nog med tanke på skolors överföring till den stora mangårdsbyggnaden på godset, som denna bestämmelse kommit till. —

S. O. V:s kassaberättelse för 1923.

(Sammandrag).

Inkomster:		Utgifter:	
Saldo fr. 1922	83.506:28	Birkas (se redov. nr. 5)	728.765:95
Statsansl. för Birkas	307.710:—	„ jordbruk, inv. (m. m.)	137.650:—
„ „ Revals skola.	249.814:—	Revals skola	288.244:—
„ „ biblioteken	33.000:—	Biblioteken	54.919:05
Medlemsavg., arrende	29.477:50	Kansliet.	13.325:28
Gåvor för Birkas (se redov. Kust- bon nr. 5)	480.630:—	Kustbon, annonser	15.000:—
Riksför. för verksamh.	50.175:—	Riksför. medl. avg.	4.000:—
Pallinska fonden	2.693:—	Lån o. räntor (avbet.)	114.960:—
Gåvor, fester m. m.	40.874:66	Föredrag, resor	3.074:—
Lån	87.810:84	Wichterpalintern.	3.000:—
		Diverse utg.	2.753:—
	<u>Summa Mk. 1.365.691:28</u>		<u>Summa Mk. 1.365.691:28</u>

Fredagen d. 14 mars kl. 6 e. m. anordnar S. O. V. här på ön ett möte. Platsen för mötet ännu obestämd. Rektor Kaleb Andersson från Birkas har godhetsfullt lovat medverka. Lördagen d. 15 mars kl. 2 e. m. har föreslagits till möte för Lärareföreningen i Hullo folkskola. Då skall bland annat även föranstaltas val av ordförande efter avg. rektor Kaleb Andersson, som från och med detta läsårs slut återvänder till Sverige. Vem skall vara lämplig att upptaga den fallna manteln?

Joel N-n.

Regeringskris på allvar.

Underhandlingarna med de s. k. „nybyggarna“ ha icke varit resultatlösa. De fordringar, de uppställde, voro sådana, att på grunde därav ett samarbete med jordbrukarna icke var omöjligt. Men då Riksdagen på lördagen hade överläggningar med representanterna för demokratiska blocken, kommo de sistnämnda med fordringar, som tydligen visa, att förhållandet mellan nämnda parti och jordbrukarna blivit tillspetsat. Stämningen bland de ledande inom jordbrukarnas krets är numer också sådan, att de ej finna det möjligt kvarstå i koalitionen, varför det nu ej mera är fråga

om att kalla två nya medlemmar i regeringen i de avgångnas ställe, utan ser det ut att bli regeringskris på allvar. Om jordbrukarna träda tillbaka — vilket är troligt — blir det naturligtvis centern (folkförbundet och arbetarpartiet), som komma att bilda den nya regeringen. Huru de komma att lyckas och huruvida de lika bra som den nuvarande regeringen med K. Päts i spetsen kunna sköta rikets angelägenheter får framtiden utvisa.

Riksdagen började på måndagen behandlingen av 1924 års statsbudget, som nu äntligen gått igenom utskotten.

Utlandet.

I Tyskland stå de nya riksdagsvalen för dörren. Den nuvarande riksdagen valdes på våren 1920 på 4 år, så att valen borde företagas på sommaren, men det kan bli val också tidigare, ty det är icke omöjligt, att den nuvarande riksdagen upplöses.

Mac Donalds regering. De sista brittiska parlamentssammanträdena visa, att Mac Donalds regering icke så snart och så lätt kommer att störtas som mången trott. Man protesterar visserligen mot den men man gör det icke på

allvar. Parlamentet förstår, att den har stora utrikespolitiska uppgifter att fylla.

Indien begär självstyrelse såsom Kanada, Australien och Södra Afrika, men England är icke hågat härför. Icke ens Mac Donalds regering finner det möjligt att ge Indien självstyrelse ännu så länge, ty folket är icke moget att styra sig självt, tycker man i England.

Jordbävning har förnummits också i England.

Sverige.

Riksdagsresultat.

Båda kamrarna ha begärt lagförslag om att nykterhetskaféerna ställas under strängare kontroll.

Örnarne, som alldeles hålla på att utrotas, böra fridlysas i två år, har riksdagen uttalat.

På yrkande av hr Petersson i Köping (s) har tullen på fickur och lösa urverk sänkts. Likaså har tullen blivit lägre på ostron (förslag av högermannen Holmgren).

Ledamöterna i stadskollegiet i Stockholm skola väljas varje år i stället för vart fjärde. Alla städer ha rätt att utse två vice ordförande.

Till ränefria studielån för begåvade, obemedlade ungdomar har

anslagits 300,000 kr., detsamma som föregående år. Förslag om ökning av fonden med 50,000 kr. avslogs av sparsamhetsskäl.

För valbarhet till första kammaren fordras numera ej viss inkomst eller äganderätt till medelstor fastighet. För valbarhet kräves nu bara att man fyllt 35 år. — De båda kamrarna bli allt mera lika varann. Utvecklingen går tydligen i riktning mot enkammarsystem.

Poincaré arbetar förgäves för att hindra francfallet.

Han har fått igenom 20 proc. högre skatter, men det oaktat har francfallet fortsatt. Så har han tillgripit att stänga valutabörsen för utlänningar. Det framhäver ju endast hur sjukt det är, och hejlandet är blott tillfälligt. Sedan Ruhrockupationens början är francfallet 45 proc., varav 17 proc. ensamt i år. Karaktäristiskt för ställningen är att varje löfte om ockupationens hävdande minskar francfallet och att därför Poincarés press lovar tillmötesgående mot Tyskland och tillstyrker experternas förslag.

Emellertid sjunker Poincares anseende allt mer. I deputeradekammaren är hans majoritet nere i 60 röster.

Tändsticksmonopolet är upphävt, emedan det gav för litet.

I den stora arbetsstriden i Norge äro nu 62,000 utestängda från arbete. Lockouten omfattar byggnadsfacket, skofabrikerna, textilindustrien, tobaksindustrien, bärgerverken, trävarufabrikerna, möbelsnickerierna, skrädarna och sprängämnesindustrien.

Skadeståndskommissionen har godkänt planen om ett lån å 10 miljoner pund åt Ungern.

De reaktionära bajerska diktatorerna von Kahr och hans riksvärnschef, Lossow, ha, därtill nödda och tvungna, begärt avsked.

Tyskland har av vederbörande skadeståndskommission ålagt att betala 1 miljon dollars för Lusitanias sänkning och därmed förenade förluster genom dödsfall, skador och egendoms förstörelse.

En engelsk hamnarbetarestrejk har bilagts så, att arbetarna i realiteten fått alla sina önskemål uppfyllda. Lönerna skola höjas med en shilling pr dag och från 1 juni ännu en shilling, så att minilönen blir 12 shilling pr dag (cirka 1000 mk.).

Penningkurser.

Revals börs

8 mars 1924.

	köpare	säljare
1 dollar . . .	378 ¹ / ₂	379 ¹ / ₂
1 pund . . .	1.620	1.627
1 bilj. Rmk. . .	—	90
100 Fmk. . .	944	954
100 sv. kr. . .	9.825	9.925
1 guldrubel . .	188	—

Servettplantering.

En lantbrukare hade fått i sitt huvud att han skulle odla lin. Så skedde också, och då linet lyckades utmärkt, lät han därav väva ett par borddukar.

Någon tid senare hade lantbrukaren middagsbjudning, och vid bordet sade han till den dam, som satt bredvid honom:

„Den här bordduken har vuxit på min egen åker.“

„Är det möjligt!“ utropade damen ytterst förvånad.

Det var tydligt, att hon inte hade en aning om, hur borddukar komma till. Efter ett ögonblicks paus frågar hon:

„Men hur bar ni er då åt?“
(Aftonbladet.)

Torgpris i Reval.

8 mars.

Fläsk.	35—50	mk. skälp.
„ (i parti)	35—37	„
Kalkkött. . . .	27—35	„
„ (i parti)	22—23	„
Färkött.	25—26	„ pudet
Boskapskött. .	850—1000	„
Smör i byttor	95—105	„ skälp.
„ prässat . . .	120—130	„
Ägg	20—21	„ paret.
Potatis	135—150	„ tsetverik.
Sik, salt. . . .	—50	„ skälp.
„ rökt	—80	„
Gädda	20—25	„
Rökt ål	80—140	„
Björkved	900—1100	„ lasset.
Blandved	650—900	„

Kyrkliga meddelanden.

Svenska St. Mikaelsskyrkan. Bördagen den 12 mars hålles predikan kl. ¹/₂ 11. Söndagen den 16 mars predikan ¹/₂ 11, barn gudstjänst vanlig tid.

Vigda: Felix Gottlieb Berg med Edla Vesterman.

Förelysta: Oswald Johannes Luther med Elvine Enggrön.

Lördagen den 29 mars kl. 8 e. m.
anordnar S. O. V.

svensk fest

å Dom-Skolgatan 17 (på Domen bredvid Domkyrkan).

Omväxlande program

under vänlig medverkan av operasångaren A. Arder.

Biljetter erhållas å Riddaregat. 3 måndagar och torsdagar kl. 6—8.

Festbestyrelsen.

Välsituerad ungarl

söker

ensamjungfru

skicklig i matlagning. God lön åt god kraft.

Svar till A B C, Kustbons expedition.